

Kohtunik Marta

Kui läheneda Ilmari Turja „Kohtunik Martale“ kõige rangemate kunstiliste mõõdupuudega, siis jääb siin puudu mõndagi. Nõnda võiks leida, et teos ei ole küllalt orgaaniline tervik, jääb üksikute episoodide reaks, kannab osalt kavandlikkugi ilmet jne. Seda ühest küljest. Kuid teisest küljest leiame näidendis terve rea elavaid inimesi, kelle olemasolu me ei saa kahelda, keda selgesti näeme endi silmade ees ja tunneme nende hingeõhku ja südametukseidki. Need on inimesed tänapäeva Soome pealinnast ja ka kaugemast provintsist. Viimastega meie publik kõne all oleva näidendi kaudu tutvub küll alles esmakordselt. Mõtleme siin nimelt näidendi IV pilti, mis areneb vana maakohtuniku Gustaf Schroderuse juures Savo-Karjalas, seega kaugel Põhja-Soomes. Seda pilti oma ehtsa miljö- ja inimkujutuse poolest võrreldakse Soomes Aleksis Kivi miljöökujutusega, mis ütles juba väga palju meilegi.

Nõnda siis see, mis autor kunstiliselt puudu jätab ühest küljest, tabub ta oma voo-ruustega teisest küljest. Ning, kui tahame olla autori vastu täiesti õiglased, peame teose hindamisel ikkagi lähtuma samast seisukohast, millest on lähtunud autorigi. On selge, et Ilmari Turja oma „Kohtunik Martas“ ei ole tahtnud taotella esmajoones just puhtkunstilisi sihte, vaid midagi muud. Rakendades oma hästi nähtud ja hästi iseloomustatud inimkujud lavakirjanduse raamesse, on ta tahtnud ütelda oma tõsise ja läbikogetud veendumuse tänapäeva elule.

Nõnda ei ole „Kohtunik Marta“ tugevus mitte niivõrd kunstilises, kui elulises küljes. Ning probleem, mis on võetud siin näidendis tulipunkti, ei ole põletav mitte ükski Soomes, mille olustikus tegevustik sünnib, vaid ka meil, nagu kõikjal mujalgi tänapäeva maailmas. See on tänapäeva abielu ja kodu probleem. Küsimus, mida autor on asunud valgustama, seisab selles, et kas abielus oleva naise ja laste ema õige koht on kodus, kus teda ei asenda keegi, või kodust väljaspool võistlemas kõrvuti mehega, kus teda võivad asendada 99 muud inimest.

See probleem ja selle lahendamise katse ei ole olnud võõras ka meie viimaste aastate näitekirjandusle. Tuletagem siin meelde Artur Adsoni näidendit „Karu läheb mee lõksu“, mis käsitles sama küsimust ja kutsus omal ajal välja käremaidki reageeringuid seltskonnas. „Kohtunik Marta“ oleks siis „Karu läheb meelõksu“ vastavates Soome oludes ja Soome miljöös. Kuid hoolimata erinevatest oludest, nii soome kui eesti autor on jõudnud ühisele seisukohale ja see on see, et nad mõlemad on meeste poolt ja leiavad, et naise õige koht on siiski kodus laste juures „kui maailm tahab püsti seista ja edasi kesta.“

*

Lavastanud on „Kohtunik Marta“ „Estonias“ Soome Rahvusteatri teine direktor ja näitejuht Pekka Alpo külalisena. Sama näitejuht on lavastanud läinud hooajal selle näidendi ka Helsingis, kus see sai erakordse menu osaliseks. Kahjuks ei saanud aga direktor Alpo oma lavastustööd „Estonias“ täiesti lõpule viia, kuna ärevate aegade tõttu pidi keset tööd sõitma oma kodumaale. Ta tööd jätkasid ja viisid lõpule „Estonia“ oma jõud.

Märkus:

- 1) Tagasitoodud piletide hind võetakse arvesse ainult siis, kui odavam pilet vahetatakse hinnalisema vastu.
- 2) Saalis, jalutus- ja riietehoiuruumes on suitsetamine keelatud. Suitsetajaid palutakse kasutada ainult einelaudade juures suitsetamiseks määratud ruume. Korrapidamise teenistuses olevatel ametnikudel on eeskiri, korraldajate tähelepanu sellele korraldusele juhtida, mille alla palutakse paenduda.
- 3) Ettekande ajal on saali uksed kinni.

Juhatus